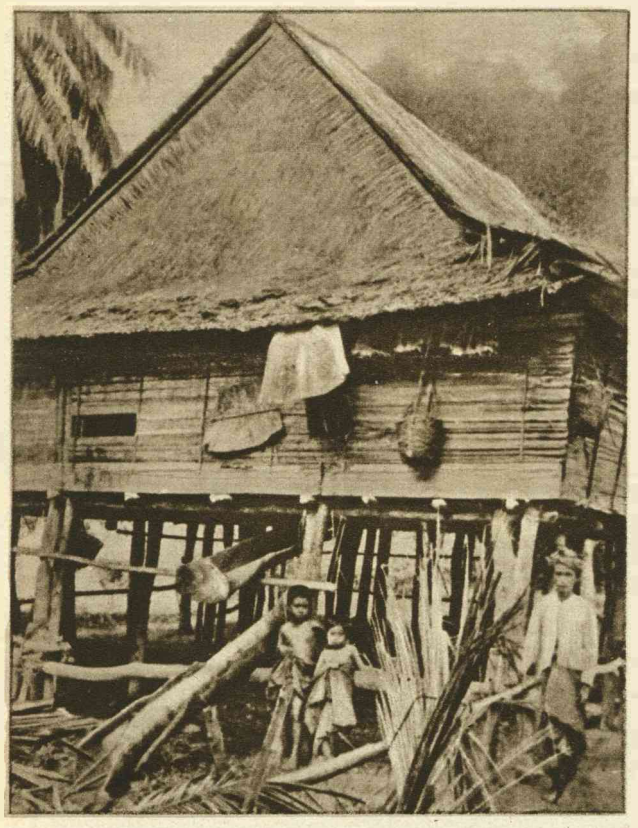

Wat men in Indië onder een „open stelsel" verstaat: overgebouwde W. C.'s boven een rivier, die tevens wasch- en badgelegenheid is!!

„KROMOBLANDA"

INDISCHE TOESTANDEN

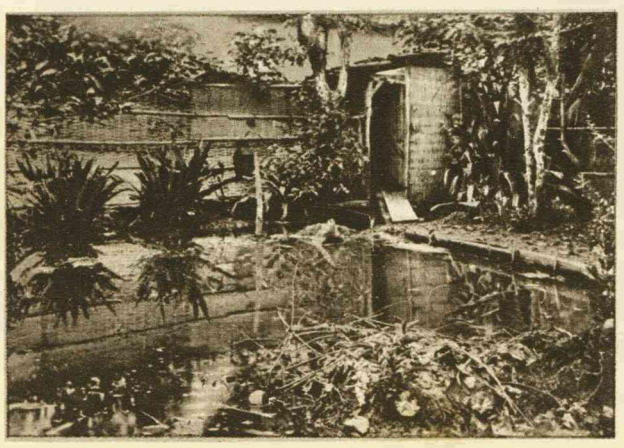
Multatuli noemde in zijn meesterwerk het rijk van Insulinde „een gordel van Smaragd." Ons heeft deze vergelijking altijd getroffen: Indië, 't land van de eeuwige zon, met haar kleurrijke bloemen en vogels en planten, met haar poëtische, vaak grootsche natuur en mijmer-stille, soms ook heftig-bewogen bewoners—, ja, het is een gordel van smaragd. En wat wij, Nederlanders, van onze koloniën hebben leeren kennen, door foto's, teekeningen enz., versterkte dien indruk niet weinig. Het is daarop

Hier leidt men de faeces door een lange bladscheede naar buiten, zeer ten genoege van vliegen en andere beesten, wien het leven in Nederlandsch-Indië wel bijzonder aangenaam wordt gemaakt.

alles licht en lucht en zonneschijn, en onze fantasie was er spoedig bij om dit sprookjesland in onze verbeelding nòg mooier te maken.

En nu is de heer Tillema gekomen en die stuurde ons het tweede deel van zijn interessante stude: „Over het vraagstuk van „het Wonen" in Kromo's groote land", met het verzoek er in ons blad een beschouwing aan te wijden. Wij hebben het boek doorgezien, zooals we alles doen, wat op onze tafels gelegd wordt. En we huiverden even, toen we het door waren. „Neen, dat zullen we onzen lezeressen en lezers besparen," dachten we eerst. 't Was zoo'n ontgoocheling, dat lijvige, gedocumenteerde

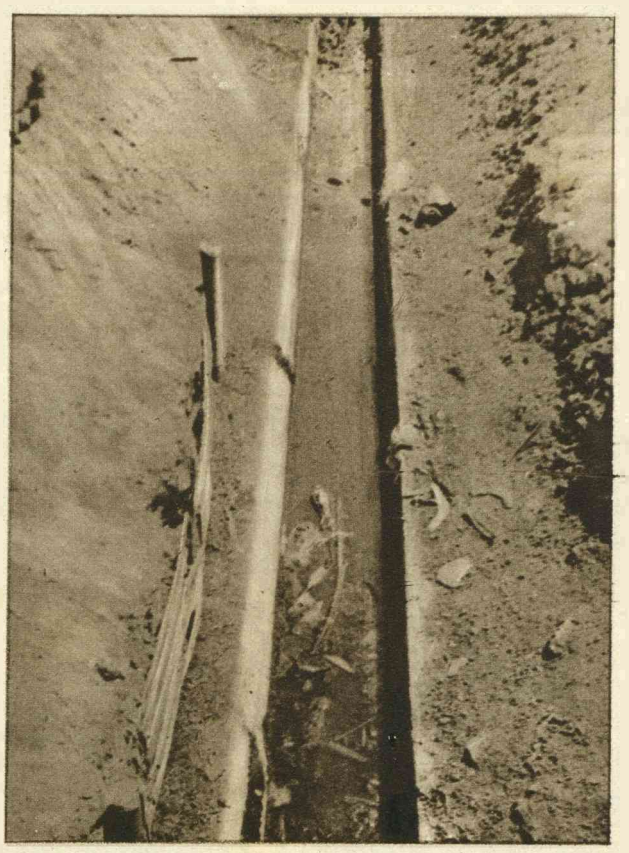

In den regentijd staan alle kampongs der groote steden blank.

en geïllustreerde verslag; 't nam zoo ineens alle illusie weg van ons schoone Indië. Ja, we schrijven nog „schoone" Indië, uit de macht der gewoonte, maar neen, neen, het is nu niet schoon meer voor ons, nu we dit werk gelezen hebben, al noemt de heer Tillema het zelf ook nog zoo.

„There is something rotten."

En dat we er nu tòch over schrijven willen, dat we U nu tòch die illusie gaan ontnemen? Het is omdat, zooals de schrijver zegt, het hier geldt het wel en wee van eigen bloed, van eigen landgenooten en van een

Een ware beerput van een paar honderd meter is afgebeeld op bovenstaande foto. Het is een spaarpot van vele jaren. — En in dergelijke goten wasschen Chineesche groentenkweekers hun groenten.

bevolking, welker leermeester, voorganger en voogd, leverancier, geldschieter en geldtrekker ons Nederland is.

Het is omdat de hygiënische toestanden van onze koloniën bekend moeten zijn aan ons Nederlanders; omdat we het recht hebben te weten in welke toestanden onze zonen en dochters komen, wanneer ze ons verlaten om in de koloniën een nieuwe toekomst te zoeken.

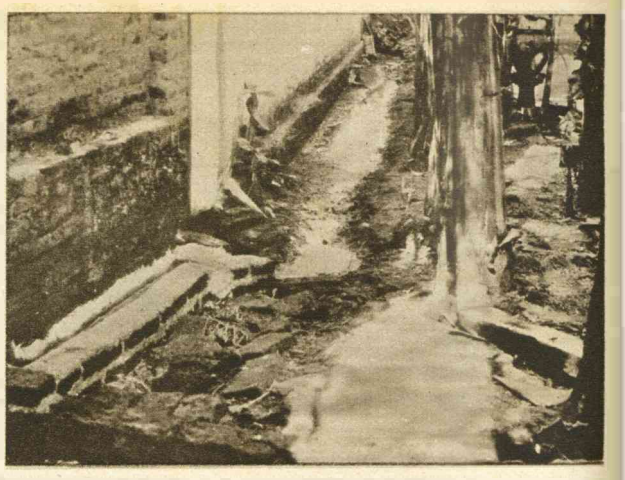
Maar het „ergste" zullen we u toch besparen!

* * *

De heer H. F. Tillema, apotheker en oud-lid van den gemeenteraad van Semarang, is op het gebied van Indische (wan-) toestanden lang geen onbekende: reeds in 1914 verscheen een, ofschoon minder lijvige, niet minder goed gedocumenteerde studie van hem over de wijze, waarop de bewoners van „Kromo's groote land" zich van water voorzien, waaruit bleek, hoeveel er nog aan ontbreekt éér er daar gesproken mag worden vàn een draaglijken toestand op dat gebied. Thans heeft de schrijver het tweede deel van zijn studie, dat hier voor ons ligt, gepubliceerd. Hij predikt hierin een gezondheidskruistocht, toont aan het belang van reinheid op lichaam, kleeren, huis, erf, stad en land en oòk... hoe ellendig slecht het er mee gesteld is in ons Indië, niettegenstaande mooie, goed-bedoelde, maar nooit behoorlijk gecontroleerde verordeningen. Hij laat zien, in woord en beeld, hoe de Indische

„Canton" in Batavia. Het steegje is zoo nauw, dat bij brand de mannen, over de daken klimmend, van de eene huizenrij naar de andere overstappen, en beneden heeft men, beide armen uitstrekkend, ook beide huizen aangeraakt. Er zijn v e l e dergelijke steegjes in de groote Indische steden!

Een Indische stad — bezien vanaf de zijstraten en vanuit de kampongs — kan niet beter worden gekarakteriseerd, dan door op te merken dat haar bodem één groote beerput, haar oppervlak één geweldige vuilnisbelt is.

dorpen en vaak ook de steden, verzamelplaatsen zijn van afval en vuilnis, of om met de woorden van den schrijver te spreken: „dat haar bodem een groote beerput, haar oppervlak één geweldige vuilnisbelt is." Hij toont de treurige gevolgen, cholera, pest, hooge sterftecijfers, met statistieken aan. Hij dringt daarom aan op verbetering in 't belang van de volksgezondheid en dus bijgevolg in dat van het land. Hij vraagt om bekwame mannen en middelen om dergelijke toestanden te bestrijden. Hij dringt er opaan, dat er nu eens iets g e b e u r e n zal; dat de beloften vervuld zullen worden. Om werkelijk verbetering te brengen, heeft hij zijn toevlucht genomen tot het machtige wapen der publiciteit; hij heeft, wat hij zelf gezien heeft en wat hij gevonden heeft in de werken uit de „obscurity of the bookshelf", verwerkt tot een verslag en dit gegoten in een zoodanigen vorm, dat het vraagstuk der hygiëne in Indië, geschikt is de aandacht te trekken van hen, die ervan op de hoogte zijn m o e t e n

Bandjir in Batavia.

en niet in de gelegenheid waren er zich eerder aan te wijden. Een exemplaar van zijn werk, dat niet in den handel is, kan men op aanvraag gratis ontvangen.

* * *

De foto's, die wij uit het lijvige rapport hierbij reproduceeren, zullen u, met de onderschriften, reeds een anderen kijk geven op het rijk van Insulinde, dan de kieken, die wij doorgaans te zien krijgen.

Enkele aanhalingen mogen hier nu volgen, tot staving van het hierboven geschrevene:

Over de „Soerabajasche volkshuisvesting": In verscheidene kampongs zijn de woningen abominabelst slecht.

Een „huis" met een dak van petroleumblikken, hetgeen in een tropisch klimaat nog erger is dan de beruchte „looden daken" te Venetië. En al geldt het nog vrije menschen!